

**Змістовні компоненти та педагогічні умови формування
у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури**

Анотація. У статті наведено визначення поняття «проектна культура вчителя трудового навчання та технологій»; визначено змістовні компоненти формування у студентів проектної культури; сформульовано та обґрунтовано педагогічні умови формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури.

Ключові слова: педагогічні умови, учитель трудового навчання та технологій, проектна культура, культура, проект, проектування.

Abstract. The article defines the concept of «project culture of the teacher of labor training and technology»; determined meaningful components of formation in students of project culture; pedagogical conditions of formation of future teachers of labor training and technologies of project culture have been formulated and substantiated.

Keywords: pedagogical conditions, teacher of labor training and technology, project culture, culture, design, engineering.

Постановка наукової проблеми. Новий етап розвитку суспільства – інформаційно-технологічний, кардинальні зміни в економіці, реформування традиційної системи освіти, перетворення в професійній діяльності людей викликають необхідність і потребу в пошуку дієвих підходів до навчання студентів закладів вищої освіти (ЗВО) проектної діяльності, висувають завдання щодо формування проектної культури фахівця, у тому числі й майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. Науково-технічний розвиток визначив декілька напрямів проблеми проектної культури: психолого-педагогічний, соціально-економічний та техніко-технологічний. Останній аспект особливо важливий у підготовці вчителя трудового навчання та технологій.

Модернізація системи професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій в педагогічному університеті передбачає нове бачення розвитку особистості студента, тому володіння проектним процесом є ознакою сучасної культури спеціаліста. Проектування змінює тип мислення учасників проекту, наближаючи його потреби до сучасної освіти. Тому виникає необхідність у пошуку шляхів формування у майбутніх учителів проектної культури з урахуванням інноваційних тенденцій реформування школи [4, с. 175].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій в умовах реформування вищої освіти відображені у працях Ю. Белової, В. Гетти, Р. Гуревича, Ю. Ковальова, О. Коберника, А. Малихіна, В. Мадзігона, Н. Ничкало, В. Сидоренка, Г. Терещука, В. Титаренко тощо. Феномену проектної культури присвячені роботи І. Колесникової, О. Маркова, В. Радіонова, Ю. Фильчакової, В. Ченобитова, С. Ящука. Проблему дослідження проектної культури висвітлено в дисертаціях Ю. Вєсьолової, І. Ісламбекової, Т. Карпинської, Л. Филімонюк тощо. Питання формування проектної культури педагога вивчали Н. Топіліна, Л. Хоружа, А. Цимбалару.

Науковці у своїх працях доводять важливість проектної культури в інноваційній діяльності педагога, визначають проектну культуру як основу професійної майстерності вчителя. Зазначають, що формування проектної культури зумовлене включенням студентів у проектну діяльність, яка розглядається ними з урахуванням величезного арсеналу розроблених конкретних методів активізації мислення.

Мета статті полягає у визначенні змістовних компонентів, формулюванні та обґрунтуванні педагогічних умов формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури.

Виклад основного матеріалу. Проектна культура майбутнього вчителя трудового навчання та технологій – це, насамперед складна, багаторівнева, динамічна система професійних якостей, що зорієнтована на управління навчальним процесом, основою якого виступає проектний підхід вирішення проблем [4, с. 177]. Його діяльності відрізняє наявність трьох видів проектувальних і

конструктивних умінь: психолого-педагогічних, технологічних і підприємницьких. Проектна культура вчителя трудового навчання та технологій має розглядатися в єдності культур – педагогічної, технологічної та підприємницької.

Формування у студентів проектної культури передбачає такі змістовні компоненти: конструювання та проектування діяльності, що передбачає: уміння проектувати зміст майбутньої діяльності, уміння проектувати систему та послідовність власних дій, уміння проектувати систему та послідовність дій інших учасників проектувального процесу; усвідомлення, формулювання і творче вирішення завдань, що включає в себе вміння: бачити проблему і співвідносити з нею фактичний матеріал, висловити проблему в конкретному завданні, висунути гіпотезу і здійснити уявний експеримент, ясно бачити кілька різних можливих способів і подумки вибрати найбільш ефективний, розподілити вирішення на «кроки» в оптимальній послідовності; досвід методологічної рефлексії, що інтегрує: самоаналіз, включений в безпосередню проектувальну діяльність і здійснюваний під час проектувального процесу: самоспостереження, самоконтроль, самооцінка; самоаналіз ретроспективного типу, спрямований в минуле, самоаналіз перспективного типу, спрямований в майбутнє: передбачення, самозобов'язання, самозвіт. Проектна культура особистості – це сукупність цінностей, потреб, мотивів, форм життєдіяльності людини з реалізації її сутнісних сил і здібностей.

Проектна культура вчителя трудового навчання та технологій, будучи складовою професійно-педагогічної культури, є системною якістю особистості педагога, яка визначається здібностями розробки й реалізації технологічних, підприємницьких, педагогічних і особистісно значущих проектів на основі накопичених знань, умінь і навичок у процесі фахової підготовки та проектної діяльності [4, с. 177].

На нашу думку, педагогічними умовами успішного формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури є: використання інтегративного підходу до процесу формування у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій проектної культури; проходження етапності процесу формування у вчителя проектної культури; розробка методичного забезпечення процесу її формування; засвоєння та застосування узагальненого алгоритму проектування і конструювання діяльності.

Здійснений теоретичний аналіз наявних педагогічно-культурологічних концепцій та підходів дає змогу зробити висновки про те, що найбільш продуктивними у формуванні проектної культури майбутнього вчителя трудового навчання та технологій є ті, в основі яких лежить принцип інтегративності. Тому, в якості узагальненої стратегії вивчення і формування проектної культури вчителя нами обраний інтегративний підхід (перша умова формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури).

Сутність інтеграційного підходу становить комплекс взаємодоповнюючих наукових підходів, синтез яких сприяє цілісному, багатоплановому та багатоаспектному дослідженню проблеми формування проектної культури на методологічному, теоретичному і методико-праксеологічному рівнях. Структуру інтеграційного підходу на теоретичному рівні аналізу проблеми склали: культурологічний, системний, аксіологічний, особистісний, синергетичний, діалектичний; на методико-праксеологічному рівні – проблемний, алгоритмічний, рефлексивно-креативний, рівневий.

Друга умова визначається тим, що формування проектної культури включає психолого-педагогічні механізми, принципи побудови процесу, педагогічні умови, етапи його реалізації та здійснюється з урахуванням ідей включення в квазіпрофесійну діяльність, яка сприяє набуттю особистісних смислів і мотивів у розглядуваній діяльності та збагаченню індивідуального інструментарію студента, й ідей включення в професійно-педагогічну діяльність. Як механізми формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури ми виокремили самовизначення майбутнього фахівця в змістовному пріоритеті власної професійної підготовки та проектування ним своєї діяльності, самореалізація суб'єкта під час виконання самостійних педагогічних, технологічних і підприємницьких проектів, засвоєння студентом узагальненого алгоритму проектування й конструювання діяльності.

Відповідно, третю умову формуємо як розроблення інформаційно-методичного забезпечення процесу формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури. Ми вбачаємо три основні завдання, які вона має вирішити: інтеграція

загальнотехнічної та технологічної підготовки; закріплення технологічних знань, умінь і навичок під час виконання навчальних проектів; формування базових проектних умінь майбутніх учителів трудового навчання та технологій; засвоєння узагальненого алгоритму проектної діяльності та застосування його в професійно-педагогічній діяльності.

Досліджуючи проблему формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури, ми визначили логіку організації цього процесу, яка передбачає низку етапів: проблематизація; орієнтування; інструментування; редукція; професійно-педагогічна діяльність.

Моделювання процесу формування розглядуваного феномену дає змогу представити його як багатоступеневу систему, а саме:

перший ступінь – інформаційний – передбачає вивчення студентами основ проектної культури, тобто формування у них технологічної картини світу: технологічного мислення, технологічної етики, технологічної естетики. Результат цього рівня передбачає усвідомлення студентами того, що тільки культуро- та природовідповідна діяльність людини сприяє збереженню людства і створює передумови для співіснування техносфери й ноосфери, що взаємодоповнюють і взаємозбагачують одна одну;

другий ступінь – організаційно-практичний – передбачає закріплення й апробацію теоретичних знань на практиці;

третьої ступінь – рефлексивний – передбачає діагностику та самодіагностику рівня сформованості у студентів проектної культури, проектної грамотності, засвоєння узагальненого алгоритму проектування й конструювання професійно-педагогічної діяльності;

четвертий ступінь – корекційний – спрямований на корекцію у студентів знань, практичних навичок, необхідних для подолання виявлених труднощів.

Висновок. Отже, проектна культура вчителя технологій є важливою складовою його фахової культури. Рівнями становлення проектної культури є проектні освіченість, компетентність, майстерність і власне культура. Педагогічними умовами формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури є: використання інтегративного підходу до процесу формування у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій проектної культури; проходження етапності процесу формування у вчителя проектної культури; розробка методичного забезпечення процесу її формування; засвоєння та застосування узагальненого алгоритму проектування і конструювання діяльності. Підсумком формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій проектної культури є засвоєння узагальненого алгоритму проектування і конструювання власної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бережна Л. Проектна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 3.
2. Бокань В.А. Культурологія: навч. посібник. К.: МАУП, 2004. 136 с.
3. Марущак О.В. Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика: матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф.*, (21-22 берез. 2017 р., м. Полтава). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. С. 62-71. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7832>.
4. Марущак О.В., Луп'як Д.М. Формування проектної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Випуск 51. С. 174-179.
5. Марущак О.В., Король В.П., Луп'як Д.М. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 7. Ч. 1. С. 88-92.
6. Шеховцова В.И., Ашеро́в А.Т. Определение уровня проектной культуры: учеб. пособие. Харьков: УИПА, 2008. 83 с.